

At Evald Tang Kristensen var een af de store i dansk folkeminddeforskning, blev vi ikke ladt i tvivl om, da jeg gik i skole. Og jeg har min gamle læsebog, så jeg kan slå det efter. Et hyldestdigt af Jeppe Aakjær, 2 sider af hans håndskrift i faksimile, og disse linjer blandt mange andre som indledning til et udvalg af sagn: ”At navnlig han har gjort et mægtigt arbejde. Fra sin tidligste ungdom har han gennemvandret Danmark på kryds og tværs. Overalt, hvor han er kommet frem, har han opsøgt mennesker, der kender noget til de fortællinger som lever i folkemunde”.

Hvad vi ikke kunne vide var, at den ære som blev ham til del, både mens han levede og indtil - nu, ofte var en ganske tynd fernis over en helt anden slags følelser. Han fik i det højeste lidt sidevind, medvind for hans værk blev det ikke.

Det skyldtes naturligvis hans stædige pukken på, at det var ham, der vidste, hvordan det materiale, han havde samlet, skulle udgives. Ikke en redaktionskommite af akademikere fra København, eller nogen minister. Når de modarbejdede hans konkrete planer, så kommer han som ridder af Dannebrog og livsvarigt på finansloven alligevel i et andet lys. Alligevel lykkedes hans projekt, for så vidt som han fik udgivet 79 bøger, hvis hovedindhold er materiale indsamlet af ham selv, og ordnet som han ville det. Udgivelsen finansieret i vidt omfang af ham selv. Desuden fik han trykt et hav af artikler, som han sammen med det materiale, der ikke blev trykt, skænkede til Dansk } Folkeminde Samling. Indtil flere museer nød godt af hans samleiver, i Herning fyldte han et rum alene. Det er jo længe siden, han udsendte sine bøger. Efter lang tids dvale, er hans værk igen ved at se dagens lys i genudgivelser: vigtigst at nævne er, at den første række af Danske Sagn i 8 bind er kommet (uden den nævner, at der en anden række i 7 bind!), og at bogen "Gamle Kildevæld" med fotografierne af nogle af hans meddelere er kommet i en ny-udgave, som yder fotografierne retfærdighed. Nogen samlet plan synes disse udgivelser ikke at foregå efter.

Jeg er, bortset fra min børnelærdom, ikke en hvis bekendtskab med Tang Kristensen er af gammel dato. Men Foreningen Danmarks Folkeminder havde annonceret, at den ville udsende en bog om ham - og den abonnere jeg på. Ien overskred blot alle frister, og jeg ventede faktisk på den.

Så faldt jeg over hans bibliografi, udgivet i 1943 af hans søn, og ud fra den bestilte jeg på biblioteket hans hovedværker, Danske Sagn, og Danske Sagn Ny række, og desuden "Gamle folks fortællinger om det jyske almueliv etc." i 6 bind, og tillægsbindene, også de 6, og også nogle mindre bøger. Det kan nok være, det tog vejret fra een, da man så det samlet. Og ovenpå det hele lagde hans "Minder og Oplvelser" i 4 bind!

Man måtte da tro, at der fandtes et helt bibliotek, om den mand og hans værk. Det gør der, i fodnoternes verden. Der kan hverken skrives om eller trykkes sagn, folkeviser, overtro, folkeliv på landet osv uden at henvise til ham. Værket selv og manden bag er ikke dyrket: og er derved blevet forbeholdt videnskabsfolk, helt modsat Evald Tang Kristensens egne intentioner.

Da hans bøger finansieredes af ham selv, kom de i beskedne oplag, som regel 500 eksemplarer. De er idag næsten ikke til at opdrive.

Skønt hans arbejder videnskabeligt set er af enestående værdi, er de uden al teori og fremmedord, og er som tekster betragtet fuldt tilgængelige for enhver. Hvorfor findes han da ikke folkelige udgaver? Hvis de enorme mængder stiller sig i vejen for tilgængeligheden, var der vel intet i vejen for, at udvælgelse og bearbejdelse skete efter principper, der ligger i forlængelse af hans egne? Når han samlede på variationer over de samme temaer for at kunne vise udtrykkenes rigdom, den stadigt medskabende proces, kunne udvalg jo også laves for at vise det? Når Søren Kierkegaard kan udstykkes i folke- og billigudgaver, burde det ikke være nogen kunst at sælge Tang Kristensen, ikke et hjem, ikke en bogreol burde mangle ham.

Vejledning må vi jo have, en nutidig bog, der bygger på det trykte, men også alt det utrykte, på breve, på erindringer om ham og hans virke. Nu er den endelig kommet, jeg har læst den, den er en stor oplevelse. Der er nogle bøger, man er ked af at blive færdig med, og sådan kan man føle det midt i Joan Rockwells bog: Evald Tang Kristensen, udsendt af Foreningen Danmarks Folkeminder og Aalborg Universitetsforlag i fællesskab. At læse den er kun at begynde på Evald Tang Kristensens enorme produktion, beskæftigelsen med den kan ikke tage ende. Den åbner for fortiden, men vil også få dig til at lytte til dan samtid på en ny måde.

Joan Rockwells bog er forsøgsvis ordnet dobbelt kronologisk: således at afsnit om hans private liv veksler med afsnit om hans indsamlings- og publiceringsvirksomhed. På grund af den mangfoldighed a niveauer Evald Tang Kristensen arbejdede på, ville enhver systematik nok komme til kort.

Rygraden i fremstillingen er hans egne "Minder og Oplevelser", hvorom supplerende og kommenterende materiale grupperes, og aldrig kedeligt. Bortset fra, hvad allerede er sagt om hans liv ovenfor, skal jeg afholde mig fra referat. Jeg synes imidlertid at Rockwell har gjort ret i at inddrage det private liv i fremstillingen, i det omfang hun gør, så meget mere som det siger ikke så lidt om Evald Tang Kristensens arbejdsmetoder, og derfor kan lære os, hvilke begrænsninger hans indsamlede materiale - selvfølgelig - i mange henseende må være underlagt. Rockwell pointerer hvor udvælgende hans indsamling er, o er ligger et stort forskningsfelt åbent. Bogen gengiver og udbygger bibliografien fra 1943 og vil nok blive udgangspunktet for manges indtrængen på terrænet. Evald Tang Kristensen - det er jo ikke et "forfatterskab" i almindelig forstand, det er en vejviser, en ledsager til fortællende mennesker. Vi føres af en fast hånd, der ikke lader een i tvivl om, at han er med, netop derfor bliver disse utallige møder troværdige.

Bogen om ham er fremragende og rigt illustreret, den er en introduktion til en hel menneskealder. Som gave til udenlandske gæster kan jeg ikke tænke mig noget bedre end denne bog.

Nu er alt det sagt, og så må det nævnes, at bogen er indbunden og rød - den skal holde til meget. Rød, det er den, for at den skal brænde i hænderne på enhver med dansk som dagligsprog. Bogen er udsendt på engelsk, og der er intet sted annonceret, at den snarligt kommer på dansk. Hvilken frygtelig skam for Danmark, DANMARK. er det, at denne bog kun kommer på engelsk. På den mest tåbelige måde bekræfter den Evald Tang Kristensen i den bitterhed, han husede lige til sit sidste øjeblik. Ingen, siger han, havde forstået hans ide om, at hans indsamlede materiale skulle gøres tilgængeligt for det danske folk i bred almindelighed. Joan Rockwell selv har blik for det absurde i, at en bog som hendes egen ikke hidtil er fremkommet - på dansk - men de små vink har ikke givet udgiverne anledning til at tromme sammen til en dansksproget produktion. De akademiske miljøer, som har sat dette i værk, må være uden jordforbindelse. Og det er malplaceret idealisme af Foreningen Danmarks Folkeminder at sætte sig i spidsen for et sådant projekt uden det indeholder en dansk version! Den forening af alle som skylder Evald Tang Kristensen så meget. ikke bureaukratisk som "forening" for den skuffede ham kun, men både i oprindelse og i muligheder.

Samtidig med at foreningen til næste år kan fejre 75 års fødselsdag, er det 100 år siden Evald Tang Kristensen gjorde et første forsøg med en sådan forening. Hans ide var, at det var "udvekslingen" af folkeminder, som skulle være foreningens grundlag. At den led skibbrud, havde mange årsager, at grundlaget var sundt er utvivlsomt.

Den nye folkemindeforening har i sine 75 år på mange punkter udøvet en uvurderlig indsats. Den er for tiden under rekonstruktion, i første omgang hvad angår udgivelsesvirksomheden, og nu må nogen få øje på, hvor nødvendig den forenings virksomhed har været og kan blive og give den den nødvendige støtte: giv små eg store bidrag til det nye, af foreningen ejede anpartsselskab, giro 5 05 19 3. Hvad fejl foreningen ellers kan have gjort - så er det denne forenings virksomhed som har sikret, at der i nævneværdigt omfang findes videnskabelig og mere folkeligt anlagt litteratur om dansk folkekultur.

Nu rækker pengene dårligt nok til at udgive den årlige publikation "Folk og Kultur", der udover bredt orienterende artikler rummer en helt nødvendig årligt genkommende bibliografi. Et næste trin må være, at foreningens medlemmer ikke forbliver passive kapitalydere, men at der findes en formel, så vi alle kan blive aktivt ydende.

Meningen med overhovedet at drive folkekulturforskning, må være at bidrage til vor selvforståelse. Hvis den kun bliver for diskussion og fremgang i en akademisk lukket kreds, er sagen tabt på gulvet. Bogen om Evald Tang Kristensen er i sit indhold og som produkt en præstation - som udsendelse fra Foreningen Danmarks Folkeminder er den til at tude over. Den ansvarlige Carsten Bregenhøj giver hverken forfatter eller bog et ord med på vejen som forklaring - Man skal helt tilbage til subscriptionsindbydelsen, og det tilfredsstillende alligevel ikke.

Evald Tang Kristensen må vi høre mere om. Når foreningen er kommet på fode igen, må een af de vigtige opgaver være, at oprette et selskab som har udgivelse af Tang Kristensens skrifter som opgave.

Per-Olof Johansson